

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania M. K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Wałbrzychu
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 stycznia 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z dnia 30 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa 2124/20,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Jeleniej Górze
wyrokiem z dnia 28 września 2020 r. oddalił odwołanie wniesione przez
ubezpieczonego M. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w

Wałbrzychu z dnia 28 czerwca 2019 r., odmawiającej przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony, urodzony w dniu [...] 1958 r., posiada okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 37 lat, 1 miesiąc i 5 dni. W dniu 30 maja 2019 r. złożył on wniosek o przyznanie prawa do emerytury pomostowej, jednakże spotkał się z odmowną decyzją organu rentowego, który przyjął, że zamiast wymaganych 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze ubezpieczony udowodnił 7 lat, 1 miesiąc i 5 dni takiej pracy oraz po dniu 31 grudnia 2018 r. nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze. Do stażu pracy w warunkach szczególnych organ rentowy zaliczył ubezpieczonemu okresy pracy od dnia 1 lutego 1990 r. do dnia 30 marca 1991 r. oraz od dnia 31 marca 1994 r. do dnia 31 marca 2000 r. w „J.” S.A. w J.. Nie zaliczył natomiast okresu zatrudnienia od dnia 2 listopada 1981 r. do dnia 31 stycznia 1989 r. w „C.” w J. oraz od dnia 7 maja 2019 r. do dnia 23 maja 2019 r. w U.

Sąd pierwszej instancji ustalił ponadto, że ubezpieczony w okresie od dnia 2 listopada 1981 r. do dnia 31 stycznia 1989 r. pracował w Zakładzie „C.” w J. na stanowisku aparaturowego tworzyw sztucznych, przy produkcji syntetycznych włókien wiskozowych. Obsługiwał jedną z sześciu maszyn przędzalniczych o długości ok. 15 m, znajdującą się w dziale włókienniczym, w bloku B. Obok maszyny stała wanna wypełniona tzw. kwaśną kąpielą (zawierająca m.in. wodorotlenek sodu i dwusiarczek węgla), przez którą była tłoczona celuloza w celu uzyskania włókna wiskozowego. Ubezpieczony pracował ubrany w kwasoodporne ubranie, wyciągał z wanny powstałe włókno i przywiązywał do taśm przędzalniczych na maszynie. Pracował w pełnym wymiarze czasu pracy po 6 godzin, w systemie czterozmianowym. Od dnia 1 lutego 1990 r. do dnia 31 marca 2000 r. kontynuował zaś pracę w „J.” S.A. w J., które powstały w wyniku przekształcenia „C.” w J.. W okresie zatrudnienia zajmował stanowisko aparaturowego przetwórstwa tworzyw sztucznych. Od dnia 31 marca 1991 r. do dnia 30 marca 1994 r. przebywał na urlopie wychowawczym. Od dnia 1 grudnia 2016 r. do dnia 22 maja 2019 r. pracował z kolei na stanowisku ślusarza mechanika w S. sp. z o.o. w J.. W trakcie urlopu wypoczynkowego, od dnia 7 maja 2019 r. do dnia 23 maja 2019 r., rozpoczął pracę w pełnym wymiarze czasu pracy w firmie U. na stanowisku operatora urządzeń do odbioru ścieków sanitarnych -

bytowych. Do jego obowiązków należało podłączanie węży do samochodu asenizacyjnego i wypompowywanie nieczystości stałych.

Powołując się na tak ustalony stan faktyczny sprawy oraz przytaczając jako podstawę prawną rozstrzygnięcia art. 4 i art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1924 ze zm., dalej jako ustawa o emeryturach pomostowych), Sąd pierwszej instancji stwierdził, że przeprowadzone w sprawie postępowanie wykazało, że prace wykonywane przez ubezpieczonego w okresie od dnia 2 listopada 1981 r. do dnia 31 stycznia 1989 r. w „C.” w J. oraz od dnia 1 lutego 1990 r. do dnia 31 marca 2000 r. (z wyłączeniem okresu od dnia 31 marca 1991 r. do dnia 30 marca 1994 r., kiedy przebywał na urlopie wychowawczym) w „J.” S.A. w J., były pracami wykonywanymi w warunkach szczególnych zgodnie z wykazem A, działem IV, poz. 17 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.) oraz zgodnie z załącznikiem nr 1, wykazem A, działem IV, poz. 17 pkt 1 do zarządzenia Ministra Pracy i Przemysłu Chemicznego i Lekkiego nr 7 z dnia 7 lipca 1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz. Urz. MG. Z 1987 r. nr 4, poz. 7 ze zm.). Natomiast pracę wykonywaną w okresie od dnia 7 maja 2019 r. do dnia 23 maja 2019 r. w firmie U. można uznać za pracę w warunkach szczególnych zgodnie z wykazem A, działem IX, poz. 3 stanowiącym załącznik do powołanego wcześniej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. oraz zgodnie z załącznikiem nr 1, wykazem A, działem IX, poz. 3 pkt 3 i 7 do również powołanego zarządzenia Ministra Pracy i Przemysłu Chemicznego i Lekkiego nr 7 z dnia 7 lipca 1987 r. Prac wykonywanych przez ubezpieczonego w spornych okresach nie można natomiast przypisać do stanowisk wymienionych w załączniku nr 1 i 2 do ustawy o emeryturach pomostowych.

Sąd Okręgowy podkreślił także, że nabycie uprawnień z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych wiąże się z wykazaniem w ogólnym stażu zatrudnienia co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. oraz wykonywaniem pracy (choćby przez 1 dzień) po dniu 31 grudnia 2008 r. pracy w

warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze, zgodnie z załącznikami do ustawy o emeryturach pomostowych. Natomiast art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych umożliwia przejście na emeryturę pomostową osobom, które wykonywały do dnia 1 stycznia 1999 r. prace w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze zgodnie z ustawą o emeryturach pomostowych, a nie zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Ubezpieczony nie spełnił zatem przesłanki wymienionej w art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych, ponieważ nie wykonywał po dniu 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 lub 3 tej ustawy. Również prace wykonywane przez niego w okresie do dnia 31 grudnia 2008 r. nie były pracami w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 lub 3 ustawy o emeryturach pomostowych i tym samym nie została spełniona przesłanka z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych.

Sąd pierwszej instancji zauważył ponadto, że przepisy o uznaniu pracy za wykonywaną w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze, należy interpretować ściśle. Nabycie prawa do emerytury pomostowej jest bowiem przywilejem i nie można stosować wykładni rozszerzającej, jeżeli chodzi o rodzaj pracy, jej charakter, czy też stanowisko pracy. Organ rentowy prawidłowo ocenił więc, że ubezpieczony nie spełnił wszystkich przesłanek do uzyskania emerytury pomostowej.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 30 czerwca 2021 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez ubezpieczonego od wyroku Sądu pierwszej instancji, oddalił tę apelację.

Sąd Apelacyjny uznał, że analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego prowadziła do wniosku, że zaskarżony wyrok został wydany w następstwie w zasadzie prawidłowo ustalonego stanu faktycznego. Sąd Okręgowy przede wszystkim prawidłowo ustalił bowiem, że ubezpieczony nie wykazał wymaganego stażu pracy po dniu 31 grudnia 2008 r. w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, dlatego nie ma prawa do emerytury pomostowej. Trafny natomiast okazał się zarzut apelacji co do tego, że Sąd pierwszej instancji błędnie zaliczył

ubezpieczonemu do stażu pracy w warunkach szczególnych pracę jedynie w okresie od dnia 2 listopada 1981 r. do dnia 31 stycznia 1989 r. na stanowisku aparatowego tworzyw sztucznych w „C.” w J.. Tymczasem analiza świadectwa wykonywania pracy zaliczanej do I kategorii zatrudnienia, które zostało wydane ubezpieczonemu przez wymieniony zakład pracy w dniu 8 stycznia 1990 r., pozwalała stwierdzić, że pracę aparatowego tworzyw sztucznych ubezpieczony wykonywał faktycznie w okresie od dnia 2 listopada 1981 r. do dnia 31 grudnia 1989 r. i takie też ustalenie Sąd Apelacyjny poczynił, przyjmując je jako podstawę swego orzeczenia. Trafnie zatem ubezpieczony podniósł, że spełnił warunek zatrudnienia w warunkach szczególnych przez co najmniej 15 lat, co jednak nie zmieniało ostatecznego rozstrzygnięcia, bowiem nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach po dniu 31 grudnia 2008 r.

Sąd drugiej instancji wyjaśnił w tym zakresie, że ustawa o emeryturach pomostowych ma charakter przejściowy, ograniczając prawo do uzyskania świadczenia do osób urodzonych po dniu 31 stycznia 1948 r., które wykonywanie prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze rozpoczęły przed dniem 1 stycznia 1999 r. Celem tej ustawy jest ograniczenie kręgu uprawnionych do emerytury z powodu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze do mniejszej liczby sytuacji uzasadnionych rzeczywistą koniecznością przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w których oczekiwania osób, które rozpoczęły wykonywanie takiej pracy na starych zasadach, na wcześniejsze przejście na emeryturę powinno zostać zaspokojone. Warunkiem skutecznego ubiegania się o emeryturę pomostową w świetle wykładni językowej art. 4 i 49 ustawy jest legitymowanie się określonym stażem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze (w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych lub dotychczasowych przepisów) oraz kontynuowanie pracy w tych warunkach po wejściu w życie ustawy, a więc po dniu 1 stycznia 2009 r. W przypadku, kiedy osoba ubiegająca się o to świadczenie nie kontynuuje pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze i legitymuje się w związku z tym jedynie stażem pracy „szczególnej” według poprzednio obowiązujących przepisów, może nabyć prawo do „nowego” świadczenia jedynie wówczas, gdy dotychczasowy staż pracy (okres prac) można kwalifikować jako prace w warunkach szczególnych w

rozumieniu obecnie obowiązujących przepisów - art. 3 ust. 1 ustawy lub o szczególnym charakterze - art. 3 ust. 3 ustawy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wskazane wymogi nie zostały jednak spełnione w sprawie. Wbrew zarzutom apelacji, wykonywania przez ubezpieczonego pracy w okresie od dnia 7 maja do dnia 23 maja 2019 r. w przedsiębiorstwie U. nie można było traktować jako pracy wykonywanej w warunkach szczególnych w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Wprawdzie należało zgodzić się ubezpieczonym, że jego zatrudnienie w okresie od dnia 7 maja 2019 r. do dnia 23 maja 2019 r. w przedsiębiorstwie U. na stanowisku operatora urządzeń do odbioru ścieków sanitarnych bytowych mogło być kwalifikowana jako praca wymieniona w poz. 38 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych. Taka formalna kwalifikacja nie była jednak wystarczająca. Co prawda literalna wykładnia art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych nie wskazuje, aby ustawodawca określił minimalny okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jednak Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 19 stycznia 2016 r., I UK 269/15, że sporadyczne i krótkotrwałe wykonywanie czynności w narażeniu na czynniki ryzyka, o których mowa w art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, nie stanowi wykonywania pracy w szczególnych warunkach w pełnym wymiarze czasu pracy w rozumieniu art. 3 ust. 4 tej ustawy. Taka interpretacja ma wsparcie w wykładni celowościowej. Intencją ustawodawcy w stanowieniu powyższych przepisów było wszak przyznanie emerytury, która ze swej istoty ma charakter wyjątkowy, jedynie osobie, która realnie, rzeczywiście i nie krótkotrwale była narażona na warunki szkodliwe w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych, nie zaś tym osobom, które jedynie formalnie spełniły te warunki.

Przenosząc te uwagi na grunt sprawy, Sąd drugiej instancji stanął zatem na stanowisku, że nie można było uznać, aby zatrudnienie ubezpieczonego w okresie od dnia 7 maja 2019 r. do dnia 23 maja 2019 r. w przedsiębiorstwie U. na stanowisku operatora urządzeń do odbioru ścieków sanitarnych bytowych, posiadało cechy pracy w warunkach szczególnych określonych w art. 3 ust. 1 i 4 ustawy o emeryturach pomostowych. Zatrudnienie to obejmowało bowiem jedynie 13 dni roboczych, z czego przez 3 dni ubezpieczony korzystał z urlopu wypoczynkowego,

a zatem realnie pracę tę wykonywał maksymalnie przez 10 dni. Jeśli zaś do tego dodać, że pracę tę ubezpieczony wykonywał jedynie w czasie swego urlopu u innego pracodawcy, to nie powinno budzić wątpliwości, że była to praca incydentalna, która ze względu na swój krótki czas trwania nie stanowiła realnego narażenia dla zdrowia wnioskodawcy, a przez to nie mogła być kwalifikowana jako praca w szczególnych warunkach w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. Dlatego też w ocenie Sądu Odwoławczego chwilowe, okazjonalne narażenie na działanie czynników szkodliwych w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych nie spełniało tego wymogu.

Ubezpieczony M. K. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 30 czerwca 2021 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego, to jest:

1) art. 3 ust. 1 i 4 oraz art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych, przez ich niewłaściwą wykładnię polegającą na przyjęciu, iż pracy ubezpieczonego w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku operatora urządzeń do odbioru ścieków sanitarnych bytowych w okresie od dnia 7 maja 2019 r. do dnia 23 maja 2019 r. nie można, jako pracy wykonywanej chwilowo i okazjonalnie, kwalifikować jako pracy wykonywanej w warunkach szczególnych w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych z racji tego, że praca ta była wykonywana przez 13 dni roboczych, podczas gdy sam fakt wykonywania tej pracy w pełnym wymiarze czasu pracy spełnia wymaganie wykonywanej w warunkach szczególnych w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych;

2) art. 3 ust. 1 i 4 oraz art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych, przez ich niewłaściwą wykładnię wskutek przyjęcia, iż do zakwalifikowania po dniu 31 grudnia 2008 r. pracy jako pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych wymagany jest warunek, aby nie była to praca incydentalna i krótkotrwała, podczas gdy już z literalnego brzmienia art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych wynika jednoznacznie, że brak jest jakiegokolwiek ustawowego kryterium czasu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, warunkującego zakwalifikowanie tego okresu zatrudnienia jako okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze po

dniu 31 grudnia 2008 r. w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Powołując się na tak sformułowane zarzuty kasacyjne, skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku oraz zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z 28 września 2020 r. i zmianę decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Wałbrzychu z 28 czerwca 2019 r., przez przyznanie skarżącemu prawa do emerytury pomostowej od dnia 1 czerwca 2019 r. oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym oraz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpatrzenia oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznawana w niniejszym postępowaniu skarga kasacyjna jest uzasadniona.

Wstępnie Sąd Najwyższy zauważa, że w jego wcześniejszym orzecznictwie faktycznie wykształciła się linia orzecznicza, która z treści art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych wysnuwała dodatkowy warunek w postaci konieczności przepracowania w okolicznościach określonych w punkcie 6 tego przepisu co najmniej jednego pełnego miesiąca. Taka konstatacja mogła bowiem zostać potwierdzona w dwojaki sposób. Po pierwsze, przez wykazanie, że miesiąc jest najmniejszą jednostką czasu, którą posługuje się ustawa, ewentualnie że taką właśnie jednostkę wykorzystano w wykładanej normie. Po drugie, przez wykazanie, że praca krótsza niż miesiąc nie może być zaklasyfikowana jako wykonywana w szczególnych warunkach bądź o szczególnym charakterze. Dlatego też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 stycznia 2013 r., I UK 448/12 (LEX nr 1396383) stwierdził, że z wykładni art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych wynika, że dla zaliczenia do okresu pracy w szczególnych warunkach zatrudnienia w takich warunkach w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 31 grudnia 2008 r. wymagane jest, aby co najmniej jeden miesiąc takiego zatrudnienia przypadła przed dniem

1 stycznia 1999 r. oraz jeden miesiąc po dniu 31 grudnia 2008 r. Ten sam pogląd został powielony w wyrokach Sądu Najwyższego: z dnia 19 stycznia 2016 r., I UK 269/15 (LEX nr 1999817); z dnia 13 listopada 2018 r., III UK 170/17 (LEX nr 2578220); a także z dnia 14 kwietnia 2021 r., II USKP 34/21 (LEX nr 3245187).

Ten kierunek wykładni wzbudził jednak poważne wątpliwości co do jego trafności, w związku z czym Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 18 stycznia 2022 r., III USKP 99/21 (LEX nr 3343098), przedstawił do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego następujące zagadnienie prawne: czy dla spełnienia przesłanki do nabycia prawa do emerytury pomostowej z art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych konieczne jest wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze po dniu 31 grudnia 2008 r. przez okres przynajmniej miesiąca?

Rozstrzygając ten problem, Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 18 maja 2022 r., III UZP 2/22 (OSNP 2023 nr 1, poz. 6) wyjaśnił zaś, że nabycie prawa do emerytury pomostowej nie jest uzależnione od wykonywania, po dniu 31 grudnia 2008 r., pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przez okres przynajmniej jednego miesiąca (art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych). Uzasadniając z kolei ten pogląd prawny, Sąd Najwyższy stwierdził między innymi, że na przesłanki nabycia prawa do emerytury pomostowej należy patrzeć w sposób całościowy i umieszczać je w pewnym kontekście związanym z sytuacją życiową pracownika. Skupienie się jedynie na okresie wykonywania pracy przez ubezpieczonego po dniu 31 grudnia 2008 r. i wyprowadzanie wniosków dotyczących warunków spełnienia przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej, określonych w art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, powoduje zatracenie pewnego kontekstu, do którego uchwycenia konieczne jest szersze spojrzenie na cel wprowadzenia analizowanych przepisów. Nie można bowiem tracić z pola widzenia, że samo wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze po dniu 31 grudnia 2008 r. przez okres krótszy niż miesiąc nie spowoduje nabycia prawa do emerytury pomostowej. Niezbędne jest również spełnienie pozostałych przesłanek, w tym 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze. Nie można skupiać się jedynie na tym, że praca szczególna po dniu 31 grudnia 2008 r.

przez okres krótszy niż miesiąc nie obciąża wystarczająco organizmu pracownika, aby przyznać mu emeryturę pomostową, bowiem jest zbyt krótkotrwała. Trzeba mieć na względzie, że jest to tylko końcowy okres pracy pracownika, dopełniający niejako jego wcześniejszą, wieloletnią pracę w warunkach szczególnie obciążających dla organizmu pracownika. Nawet to, że pewne prace nie są już uznawane za prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (z różnych powodów, bowiem może to wynikać ze zmian w technologii, warunkach pracy dostępnych środkach bezpieczeństwa) nie powoduje, że możemy pominąć tę pracę wykonywaną w latach poprzednich, gdy była ona uznawana za pracę szczególną i skupić się jedynie na krótkotrwałym okresie pracy po dniu 31 grudnia 2008 r. Oczywiście, mogą się zdarzyć sytuacje, gdy ktoś próbuje wyłudzić pewne świadczenia, jednak nie uzasadnia to wprowadzania dodatkowych, nieprzewidzianych przez ustawodawcę przesłanek nabycia prawa do emerytury, a ewentualnie wymaga dokładnego zbadania w realiach konkretnej sprawy, czy praca w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze, podjęta krótkotrwale po dniu 31 grudnia 2008 r., nie była pozorna.

Podsumowując swoje rozważania, Sąd Najwyższy w powiększonym składzie podkreślił także, że o ile należy się zgodzić, że w stanie prawnym poprzedzającym wejście w życie ustawy o emeryturach pomostowych uwzględniano wpływ szkodliwości na organizm człowieka (vide art. 32 ust. 2 ustawy emerytalno-rentowej) oraz definiowano daną pracę stanowiskowo, o tyle jednak oceny zatrudnienia negatywnie oddziałującego na zatrudnionego należy dokonać z perspektywy całego 15-letniego okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych (przed i po 31 grudnia 2008 r.). Przy czym brak jest podstaw, by wyznaczać konkretny czas, przez jaki praca miałaby być wykonywana w każdym z wymienionych przedziałów czasowych. Trzeba bowiem mieć na względzie, że prace w szczególnych warunkach w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych (art. 3 ust. 1-3) odnoszą się rodzajowo do określonej kategorii prac i w żadnym aspekcie nie akcentują długotrwałego wykonywania tej (jednej) konkretnej pracy. Jedynym determinantem jest wymiar czasu pracy, ponieważ prace te mają być wykonywane w pełnym wymiarze czasu pracy (art. 3 ust. 4 i 5 ustawy o emeryturach pomostowych). Kwalifikacja nowego zatrudnienia jako pracy w szczególnych warunkach lub o

szczególnym charakterze nie oznacza oceny skutków w sferze zdrowia pracownika po dniu, miesiącu czy roku pracy, lecz występowania w środowisku pracy tych czynników ryzyka, które - według ustawy - mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia. Jednocześnie ustawodawca nie stanowi konkretnie, w jakim przedziale czasowym narażenie na występowanie tych określonych czynników ryzyka może doprowadzić do wspomnianego skutku. Należy zatem ponownie podkreślić, że długotrwałość wykonywania pracy o szczególnym charakterze, która w miarę upływu lat i związanej z tym utraty adekwatnej sprawności psychofizycznej powoduje ograniczenia w możliwości jej efektywnego wykonywania, zmniejszając (lub nawet uniemożliwiając) zdolności do zarobkowania w tym szczególnym charakterze, realizuje się przez przesłankę wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszącego co najmniej 15 lat (art. 4 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych). Zatem w każdym wypadku ocena powinna uwzględniać sumę lat pracy, a nie tylko okres (minimalnie miesięczny) po dniu 31 grudnia 2008 r.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie w pełni aprobuje przedstawiony w uchwale III UZP 2/22 oraz w jej uzasadnieniu kierunek wykładni art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych. Zauważa też, że Sąd drugiej instancji oparł ocenę prawną ustalonego w sprawie stanu faktycznego na wykładni powołanego przepisu wywiedzionej z wcześniejszej, a więc już nieaktualnej linii orzeczniczej. Sąd ten przyjął bowiem, że praca wykonywana przez skarżącego po dniu 31 grudnia 2008 r., a konkretnie w okresie od dnia 7 maja 2019 r. do dnia 23 maja 2019 r., choć formalnie mogła być kwalifikowana jako praca wymieniona w poz. 38 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, nie była jednak pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu tej ustawy, ponieważ miała charakter „sporadyczny i krótkotrwały” oraz „incydentalny”, przez co nie stanowiła realnego narażenia dla jego zdrowia. Równocześnie Sąd Apelacyjny nie sugerował jednak, aby praca ta miała charakter pozorny.

Zdaniem Sądu Najwyższego, zaskarżony wyrok został zatem wydany z naruszeniem trafnie powołanych w podstawach zaskarżenia art. 3 ust. 1 i 3 w związku z art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych, rozumianych w sposób przedstawiony w omówionej wcześniej uchwale III UZP 2/22.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

[SOP]

[ał]